

prvega ognja v gibanje in delavsko moč. S to delavsko močjó pa ne utegneš samó opravljati dela, nego lahko jo izpreminjaš tudi v gorkoto in zopet v ogenj, kakor se je porodila iz ognja. Ta vzgled nam torej kaže, kakó se nekoliko prevaja in presnavlja mehaniška moč.

(Dalje prihodnjič.)

S Ptuja na Rogaško gôro.

Spisal M. Cilenšek.

Rjekoli potuješ po vzhodnem kosu slovenskega Štajerja, skoraj povsod ti šteje stopinje Rogaška gôra. Kakó bi tudi ne, saj je precèj visoka, in kar je tudi velikega pomena, brez bližnjega soseda, ki bi zakrival nje ponosno glavo. Dasi je torej ni težko ugledati, ne spoznaš je vender kàr meni nič tebi nič, zakaj Rogaška gôra ima svoje muhe in je v tem oziru nekako podobna luni. Toda dočim se ta ravná po času, izvolila si je naša gôra kraj, da te premoti tem lože. Ker leží nje ós približno od vzhoda proti zapadu in ker nje obronki na jugu, zlasti pa na severu, odpadajo zeló strmo, kaže ti malone od vsake strani drugačno lice. Ptujskim poljancem je le nekoliko vzdignjena nad ostalim pohlevnim gričevjem haloškim in jim je obrnila široki svoj hrbet; jednako se ti predstavlja z juga, toda z globoko zarezo. Najkrasnejša je od južnega zapada, bodisi da se ji čudiš z Jezerc, visokega klanca med Šentjurjem ob južni železnici in Planino, ali z Rúdnice, Bôhorja ¹⁾ ali druge znamenitejše višine. Tukaj se ti kaže z ostro stranjó in zató je podobna velikanski piramidasti igli, ki je videti tem lepša, čim čistejši je zrak, in to najbolj zató, ker je takó osamela in nje ozadje popolnoma prosto. Od vzhoda ni takó veličastna, ker se na to stran razprostirajo precejšnji vrhovi Haloških goric, s katerimi je v zvezi, in zató, ker ima tukaj nekakšen nos, Résenik imenovan. Iz vsega tega se vidi, da mora biti z goré na vse vetrove lep razgled, ki vabi potnika močneje nego marsikateri višji vrh, da si z nje ogleda krasno okolico. Ta velevažna posebnost in Slatina z mnogobrojnimi tujci sta provzročili, da so nadelali na góro lep pot in postavili tik vrha hišico, kjer moreš za silo prenočiti. —

Starodavno mesto Ptuj veže z Bregom dolg lesen most, pod katerim dreví mogočna Drava svoje valove in ga malone vsako leto

¹⁾ Ob Savi.

takó poškoduje, da je treba dragih poprav, ki se navadno vršé pozimi o nizki vodi. Čézenj moraš, in skoro si na pravem poti. Ali prekoračiti ti je še drug, takisto lesen most, kateri se pa v dolgosti ne more meriti s prejšnjim; tudi vse drugo te uveri, da se mu ni boriti z valovi. In kakó tudi! Postavljen je nad pohlevnim potokom, Studenčnico, ki nikdar ne razgraja, nikdar ne doseza mostníc. Samó o prav veliki povódnji udari Drava vánj in seza daleč proti njega izviru. Pod mostom in niže pod njim je Studenčnica precěj globoka, in sicer zató, ker je nad málinom zaježena. Ta voda ima svoja posebna svojstva, katerih je treba na kratko omeniti.

Nabira se iz mnogoštevilnih studencev, izvirajočih pod cesto v prodnati zemlji, teče prav počasi malone vzporedno z Dravo in je tudi pozimi topla ter brez ledú. Celó najhujši mraz je ne pokrije s trdno odejo, in takó je mogoče, da vidiš tudi v hudi zimi nekaj povódnih ptic, katere se prav pridno potapljajo in iščejo hrane.

Predno kreneš na jug, opaziš za hišami nekoliko vzdignjeno, ináče pa jako ravno zemljo, ki stopa nekoliko više čez cesto in seza do Studenčnice. Blizu Hajdine moraš prekoračiti še dvakrat takšen prag, predno dospeš na popolnoma ravno polje. To so nizke stopinje (odstavki terase), ki so tukaj v ozki zvezi s tekočo vodo in nam govoré prav jasno, da je Drava v mnogobrojnih vekih večkrat izpremenila svojo strugo in polagoma zasula velikansko kotlino ter nanesla mnogovrstnega drobiža počenši na zapadu. Pod zadnjim (najnižjim) pragom je zemlja po nekod močvirna in prehaja proti Dravi marsikje v naplavine denašnjih dnij; tukaj se loči minulost od sedanjosti. Da je Ptujsko polje nasula tekoča voda, potrjujejo nam tlà sama, ako bi se tudi ne ozirali na omenjene stopinje. Kakšna pa so njegova tlà? Blizu Pôhorja so dobra, rodovita in tù pa tam močvirna, ker imajo v spodnjih plastéh dosti ilovice, katera brani vlagi v globočino. Drugje so većinoma prodnata in peščena, dasi ni tajiti, da so po nekod pomešana z dobro prstjó, torej pripravna za vsako seme. Prod in pesek sta pa nastala od grušča, ki tvori po planinah in visokih gorah tiste velikanske premične groblje, ki ti zaradi ravno omenjenega svojstva in zaradi robotih in ostrih posameznih drobcev mnogokrat ustavljajo nadaljno hojo in te preté zvrto glaviti v prepad. Voda je dobila te kosove v svojo oblast, tirala jih v nižavo in jih na tem dolgem potovanji obrusila in zgladila takó, da sedaj ni poznati nobenega robú na njih. Takšno površje je nerodovito, ker prepušča vlago v nižje plasti, samo pa ostaja suho. Vender moramo priznati, da mora biti v globočini neka plast, katera zadržuje vodo in jo počasi preceja ter

vodi do najnižjega praga blizu Drave, kjer se razliva po najmlajšem oddelku potopnin. Še več! Tudi kakovost teh potopnin je vredna pogleda. Na prvi hip se prepričaš, da té hribine niso domá v apnenih gorah, ampak tam nekje v pragorah, s katerih jih je voda polagoma nanosila.

Tvoji radovednosti še menda nismo ustregli popolnoma; zakaj z lica ti beremo neko vprašanje, kateremu pa ni véšč nobeden zemljan. Védi, dragi čitatelj, da v zemeljskih plastéh ni letnic, ki bi nas poučevale o dôbi svoji. Toda nekoliko te utegnemo potolažiti, ako ti povemo tó-le: Od prvega praga dalje proti zapadu je držala za Rimljanov cesta, ki je vezala Panonijo ž njih domovino. Dandanes je sevéda povsod zakrita, vender jasno dokazuje, da se površje od tistih časov ni izpremenilo mnogo, sósebnó pa da je ostalo neprestano suho. V zadnji prazgodovinski dôbi, ko je bilo nasuto ozemlje pod najnižjim pragom, imela je Drava blizu Ptuja drugo mér. Blizu denšnjega mostú je zavila na izhod in tekla v dolgem ovinku po sedanjem spodnjem (vzhodnem) polji takó, da se je Grajena tik denšnjega mesta in Rogoznica ondu izlivala vánjo, kjer so postavili pozneje vás jednakega imena. Tukaj in dalje proti Brstju in Spuhli je rob (prag) jako visok in se spušča polagoma do žive struge. Desno in levo obrežje je večinoma vlažno in po nekod celó močvirno.

Dovòlj o tem! Krepko zastavi potni les in poglej na jug. Ondu se razprostirajo Haloške gorice s svojim očákom, Rogaško goró; tjà si namenjen. Cesta je sicer trda in prašna, toda vajeni nogi ne dela to nobenih težav, nego celó pomilovalno se oziraš časih po razvajenci, ki čepí v kočiji in toži, kakó ga bolí ves život, ko je dospel do konca in kraja. Ne rekli bi pa, da ti prija prašna megla, ki se vzdiguje za njega vozom; to res ni šala, zlasti ako se ponavlja mnogokrat. Na desni in levi stráni stojé hiše in hišice, toda ti se ne meniš mnogo zánje, saj je to vsakdanji prikaz, znan tembolj, čim več svetá si že spravil pod nogo. Rad se pa oziraš v daljo, od koder te pozdravljajo prijatelji in znanci v prvih solnčnih žarkih. Veseli spomini ti rojé po glavi, in toliko da opaziš med drevjem graščini podobno poslopje. To ti je Turniš z zeló razprostranim poljem in nič menj razsežnimi, toda precèj vlažnimi travniki.

Pod cesto vidiš precejšen ribnik, obkoljen z drevjem in trstíko. To sevéda ni nič posebnega, saj že vémo, da je tod zemlja prenapolnjena z vlago, kakor skoraj povsod pod zadnjim pragom. Ribnik te torej ne more zanimati, in kakó bi te, saj si videl drugje že lepših in večjih, in tudi njega prebivalci ti niso tuji. Pametni gospodar po-

rabi zemljo, kakor jo more; tudi ribištvo bi donašalo dobrih obrestij, ako bi bilo povsod razuma dovolj. Ker pa tekočina vedno vrè iz zemlje in na površji le počasi izhlapeva, morala bi narastati više in više. To so zabranili s tem, da so naredili odtok, stružico, ki zajemlje toliko vode, kolikor je privrvrá v istem trenutku na dan. Ta stružica je v v górenjem delu precèj nagnjena, s prodom in kamenjem nasuta in na koncéh zamrežena. Tudi iz nje dnà se dvigajo po nekod valčki in razburkavajo vodo še bolj nego kamenje, po katerem se ubija, in strmec, ki ji pospešuje korake. Ne rekli bi, da te neznatna stružica ne utegne zanimati po svojih imenitnih prebivalcih, kakeršnih ne najdeš daleč na okolo. Tukaj, takó daleč od gorovja, živé »plemenitniki« ribjega rodú, živé lepe postrvi, o katerih si ljudstvo domišlja, da prihajajo po podzemeljskih tokih iz pôhorskkih vodà. Treba ni zatrjevati, da je to zgolj domišljija; ribam ugaja voda, in konec besed. Ali to je vendar res, da postrvi ne morejo živeti v vsaki vodi, in nekako čudno je, da se nahajajo ravno tù. O tem pozneje.

Postrvi so med ribami pravi »kameleoni«, zakaj njih barva je takó nestanovita, da se dostikrat tudi strokovnjak opeče. Časih je njih črnkasto-pegasti hrbet olivast, njih boki so zelenkasto-rmeni, z rdečimi pikami in zlato-rmenim leskom, trebuh je belkasto-siv, trebušne plavuti so zlato-rmene, hrbtna pa je jasno obrobljena in posuta s pičicami; časih je vsa žival temna, malokdaj popolnoma črna. Dostikrat najdeš ribo s črnimi, rdečimi in belimi pikami, in tudi obroček okolo očesa izpreminja svojo podobo in barvo; časih prevladuje rmena, časih rdečkasta ali belkasta. V obče je hrbet temen, boka sta jasnejša in pikčasta, trebuh pa je najjasnejši. Čim čistejša je voda, tem jasnejša je barva. Tù pa tam živé malone popolnoma brezbarvne postrvi, drugje rjave in celó vijolične z bakrenim leskom. Iz kratka: njih barva te lahko pripravi v največjo zadrego. Trebušne in prsne plavuti so precèj široke in lepo zaokrožene; repna pa izpreminja svojo podobo s starostjo: pri mladih ribicah je globoko izrezana, pri starejših navpik prisekana in pri starih celó nekoliko navzven zaokrožena. Samci imajo po navadi večjo glavo in mnogo močnih zób; tudi spodnja čeljust se jim v starosti nekako privzdigne. V majhnih, naglotekočih potokih, kjer ima postrv malo vode, dolga je komaj kakih 35 *cm*, toda v jezerih in ribnikih, zlasti ako ima dovolj hrane, nad 60 *cm* in je potem tudi primerno težka. No, časih se najdejo še večje, vendar malokdaj.

Voda, v kateri živí postrv, mora se odlikovati po posebnih svojstvih. Biti mora čista, tekoča in imeti mora mnogo kisíka. Nahajamo jo zató povsod v gorskih potokih, rekah in takih jezerih, skozi katera

teče kakova voda, ali iz katerih dnà izvirajo močni studenci, zakaj v vsakem slučaju se voda vedno obnavlja in se dotika zraka, katerega se navzame, kolikor je sploh mogoče. Sedaj ti je jasno, da more postrv živeti tudi v omenjenem odtoku našega ribnika!

Postrv je jako živahna in nemirna žival, hitra kakor nobena sladkovodna riba; morebiti ji je kos kaka bližnja sorodnica. Bržkone jo bode treba prištevati ponočnim ribam, zakaj vsa opazovanja se strinjajo v tem, da se ji vrne vsa živahnost in ugibčnost šele proti večeru in da plava navadno samó ponoči za hrano. Podnevi se rada skriva pod izjedenim obrežjem, pod pripravnim kamenjem in sploh v zatišjih, kakeršnih je v vodi mnogo. Ako je pa v nje okraji vse mirno, vidiš jo tudi podnevi, kakó stoji v prosti vodi delj časa na istem mestu, kakor bi bila pribita. To je vendar samó na videz, res pa giblje plavuti vsaj toliko, kolikor je treba, da je voda ne zanese. Z glavo je vedno obrnjena proti vodi. Kadar se ji zdí, šine kakor strela in se zopet ustavi ali pa se zapraší v skrivišče. Vselej vé ubrati tudi v najplitvejši vodici najboljši pot, in takó je mogoče, da pride dalje tudi ondu, kjer bi obtičala vsaka druga riba. Kadar hoče priti s klečéta v nižji tolmunec, prepustí se valčkom, da jo tirajo nizdolu, ali pa sprhne na vso moč po vodi. Dokler stoji mirno, pazno pregleduje vodo pred seboj in poleg sebe ter zrak nad njo. Opazi li žuželko, bodisi veliko ali majhno, ostane mirna, dokler se ji krilatec primerno ne približa. Sedaj pa udari z repno plavutjo krepko po vodi in se zakadí za živalico, in sicer kakor ravno prilika nanese, sedaj neznano silno po vodi, sedaj zopet se vzdigne iznad nje in hlastne po žrtvi. V mladosti loví najrajši žužke, črve, polže, ribje ikre in ribice, pozneje pa ji ne zadošča takšen drobiž, in mali krvník se je izprevrigel v požeruha, s katerim se niti ščuka ne more meriti. Od te dôbe je ni varna nobena žival, ako jo le more usmrtiti; dogaja se celó, da pohrusta rôdno svojo zalego.

Postrvi se začnó drestiti približno sredi meseca vinotoka in polagajo svoje ikre časih do meseca grudna. Mnogo jih pa ostane brez zaroda. Take so krajšega telesa, ožjih plavutij in ožjega gobca, ki je razklan samó do očij; glava jim je majhna in ni s tršatim telesom v nobenem pravem razmerji, ker so jim čeljustne kostí kakor tudi očí nekamo zaostale v rásti. Za drestitve gredó postrvi rade v plitvo vodo, s kamenci posuto, ali pa se skrijejo za večje kamenje, kjer je struga hitrejša. Samica izdolbe z repno plavutjo globelico, izpustí vánjo ikre in jih oplojene nekoliko zaspè ter prepustí materi prirodi. Nikdar se ne iznebí vseh iker zajedno, ampak večkrat ponavlja začeto delo, in sicer

navadno ponôci, kadar sveti luna. Za kakih šest mesecev izlezejo iz iker mladiči, kateri ostanejo iz prva v družbi, dokler jim ne odpade mehurček, ki jih je hranil za nežne mladosti. Sedaj lové drobne povôdne živalice; polagoma jim rase srčnost in nenasitna požrešnost, zato se sčasoma razkropé in podavijo vse, kar ni močnejše od njih.

Postrv ima mnogo sovražnikov. Lepo število jajec pojedó ribe, živeče blizu dnà, zlasti menki¹⁾; tudi nekatere ptice so jim velike prijateljice. Pozneje, ko so se izmotale iz lupine, strežejo jim po življenji vse ujedne ribe, sósebnost starejše postrvi, potem povôdne rovke in krtíce. Kar ostane tem, to je vedno v smrtni nevarnosti, pretéči po vidri in človeku. Vidra ni samó prekanjena tatica, ampak vé tudi razločevati mesó od mesá in seza vedno le po najboljši pečenki. Zató se ne smemo čuditi, da se postrvi ne množé takó, kakor bi bilo človeku po volji. To je bilo vzrok, da v novejšem času te žlahtne ribe gojé po nekaterih krajih v posebnih pripravah, iz katerih jih potem prestavljajo v reke in potoke.

O umetnem ribarstvu bi ti povedali lahko marsikaj zanimljivega, toda pokazati ti moramo še óne-le travnike za ribnikom. Kakor te spominjajo lepe postrvi čistih, mrzlih in glasno žuborečih gorskih potokov, prav takó se zamakneš o pogledu bele čemerike v planinski raj, kjer te ta čvrsta rastlina od ržénega cvéta do vélikega srpana pozdravlja s svojim lepim, belim cvetjem po vlažnih ondotnih pašnikih in travnikih. Omenjeno zélišče seza tù in tam daleč v gorske dolinice, in po nekod ji ugajajo tudi močvirne nižave. Tukaj se je nekoliko izpremenila, zlasti listi so navadno manjši, in cvetovi vlečejo na zelenkasto-belo.

Bela čemerika stojí na kratki, prisekani, toda debeli in močni koreniki, katera je zunaj črno-rjava, znotraj pa bela. Razvejena ni, pač pa ima po sebi neke obročke ali vsaj nepravilne robove in poganja na górenjem konci debela, mesnata vlakna.

Na koreniki stojí 45—110 *cm* visoko okroglo, jednovito steblo, katero je do malega pokrito s cevastimi nožnicami velikih listov. Ti so podolgasti ali jajčasto-suličasti in celorobi ter sedé premenjema na dolgih nožnicah. Po njih tekó debele, mestoma privzdignjene, mestoma vglobljene žile. Górenji listi so manjši, ožji in malone brez nožnice. Na górenji strani so goli, na spodnji nekoliko vlakavi.

Konec stebela stojí mogočno, 30—45 *cm* dolgo latasto razcvetje. Pod vsako vejo sedí večji krovni list, manjši pa podpirajo posamezne cvetove. Cvet je zvezdasto razprostrt in razdeljen na šest podolgastih,

¹⁾ Menèk, (*Lota vulgaris*, Prüsche).

rmenkasto-belih, spodaj zelenkastih lističev. Rmenih prašnikov je 6; krajši so od oboda. Plodnice so tri; ob dnù se drži druga druge. Razvijajo se v mešičke, napolnjene s podolgastim semenjem.

Ta rastlina je v vseh svojih delih nekako ostra; zlasti presna korenika diši zoperno in je grenkega in žgočega ukusa. Posušeno zelišče izgubi omenjena svojstva malone popolnoma. Pride li prah s korenike na nosno sluznico, draži jo takó, da silno kihaš. Kakor so dokazala mnogoštevilna opazovanja, prištevati se mora bela čemeríka, zlasti nje korenika, najmočnejšim ostrim strupom, ki ne vplivajo samó na človeka, temveč tudi na razne živali. Marsikaj so namreč poskušali ž njo in neovržno spoznali, da ne škoduje samó v želodci, ampak tudi kot prah v tekočini razmočen; takisto je strupen sveži sok iz korenike, kadar pride v rano ali kadar se brizgne v žilo. Smrt v takih slučajih ni nič nenavadnega. Ako s čemeričino obaro umivaš kakovo žival, n. pr. psa, mačko, jame bljuvati, da je kàj. Vsakokratni nasledki ostrupitve s to rastlino so silni: po nekoliko krvavi iztrebki z neznosnimi bolečinami v želodci in drôbu; nekako trga in grize te v trebušji in obistih, jezik odrevení i. t. d. Poleg tega te na vso moč davi in sili na bljuvanje, pridruži se še marsikatero zlò na živcih, kakor omotica, švépava hoja, nezavest, omedlévica, krči in trganje po udih, blaznost, velika onemoglost, težave, mrzel pot in mraz po udih, nepravilen trip srčnih žil in drgetanje po vsem životu, dokler ne nastopi smrt, nasledek mrtvoudnosti. Domači živini je to zélišče takisto škodljivo. Goveda sicer za prve pomladi popasó liste, dobé pa drisko in jih zató potem opusté. Tudi svinjam, ki lahko marsikaj požró brez škode, škoduje to zélišče.

Ne pustimo te dalje, predno ti nismo pokazali prijaznejšega obraza in zakrili bojazni, ki ti je odsevala z lica pri resnobnem prejšnjem pogovoru. Evo ti, naglèj se najlepše naše cvetke, prekrasne hčere divnega planinskega svetá, ki rajskolepa ponižno drži zalo svojo glavico na viš, jednaka zvezdam, katere ti svetijo z jasnega nebá! Tukaj se ti ni bati ničesar, te cvetice je sáma nedolžnost. Nje živo okó v najkrasnejši temno-modri barvi te takoj uveri, da je rastlina visokega rodú in da ji prija navadno le čisti, mrzlejši zrak po višavah. Ali ponižna, kakor je, stopi časih tudi v nižave, da razveseljuje svoje častilce. Imena ni posebno imenitnega, in tudi gospodar je ne vidi rad na svojem travniku, ker bi na nje prostoru lahko raslo kàj trave. To ti je mehurni svišč ali svedrec z nitasto korenino, na tanjšem konci razvejeno na drobna vlakenca.

Njega trdno in togo, naravnost na viš kipeče steblo je kakih 15 *cm* visoko, čveterorobo in jednovito ali pa vsaj proti vrhu vejnato. Veje so kratke in nosijo navadno posamezne cvetove.

Pritličini listi so jajčasti, topi, premreženi s 5 žilicami in postavljeni takó gosto, da narejajo rožico. Stebelni so nekoliko manjši, nasprotni, ob dnù zrasli in tù drobno nazobčani; reclja nimajo nobenega, paroma so razmaknjeni in podolgasti.

Jednakomerno peterokrpa čašica je podolgasto-jajčasta cev, po robéh je perutkasta, med njimi blede-zelena, spredi pa je razcepljena na pet zvezdasto razprostrtih jajčastih krpic. Vrat je razklan na dve ledvičasti brazdi.

Prijatelju prirode ni pretežka nobena stopinja, da pride o poletji do prelepe cvetke. Ako jo pa ima v nižavi, rad se ji hodi čudit, kadar le utegne.

(Dalje prihodnjič.)

Dalmatinske povesti.

Spisal Igo Kaš.

VIII. Biser roški.

I.

Doglej prekrasno deklè med mirtami! Kakor mlada Vesna stoji in gleda po modrem zalivu. Kakó jasno je nje čelo, kakó se ji béli vrat izpod zlatorjavih kit! V temnem očesi sije nebó nedolžnega srca; mila lica cvetó kakor jutranja zora na oblačkih nebeških! Lahko zakrivljenemu nosku bi rad verjel, da so Rimljani nekđaj ustanovili pristanišče Rože! In otroška ta usta, milejša so od iztočnih rož! Srečen, kdor . . .

»Za Bóga, Rihard, mólči vender! Pojdiva rajši k nji, da nama pové, kje je pot na zapadno stran polotokovo.«

»Oj, ti preprosti človek,« huđuje se prvi, »tolika lepota ti ne gane srca!«

»Kakó li, Rihard; ravno jaz jo uživam z vsem čustvom; ali pripovedovati ne morem, kar umeje samó čuteči duh!«

»Glej ga učitelja! Treba ni, da me takó zavračaš!« reče Rihard. »Pojdiva torej k dekletu in vprašajva jo, dasi bi rajši sedèl tukaj in

S Ptuja na Rogaško gôro.

Spisal M. Cilenšek.

(Dalje.)

Dopolnoma sicer še nismo pri kraji, marsikaj bi se še našlo, toda mudili smo te skoraj predolgo v mestnem obližji. Tvoja želja pa je tudi, da še danes stojiš na gôri. Zatorej po cesti dalje; tukaj se ti odprè pravo ravno pólje. Na desni in levi stráni ga imaš dovòlj; vender kamorkoli pogledaš, povsod vse jednako, skoraj nikjer nobene izpremembe! Tù pa tam res opaziš drevje; to so v vrstah nasajeni borovci, katerih niso zasadili zaradi lesá in drv, dobro vedoč, da ne bode dolgo nič iz njih, ampak hoteli so zemljo porodoviti in jo pripraviti za drugo rast. Ta želja se jim izpolnjuje prav počasi, in temu se nam ni smeti čuditi, zakaj zemlja je slaba in daje drevju le malo hrane. Toda njega korenine predirajo vedno dalje in nahajajo živeža tudi tam, kjer bi druge onemogle. Drevó rase; z njega pa padajo igle in suhe vejice ter se nanadijo na tleh. Polagoma se pomešajo s prstjó in jo nekoliko izboljšajo. Sevéda napreduje vse to prav počasi in sicer najbolj zató, ker je zemlja pre-rahla in ker zató prehitro popije vsako kapljico.

Kjer niso najslabšega svetá zasadili z drevjem, dajó ga časih na »prelog«, t. j. pusté ga nekaj časa neobdelanega, da si nabere močí. Da tudi to ne pomaga mnogo, vé vsakdo, kdor je kdàj hodil po takih krajih. Ali vse to še vender ne zadošča človeku! Poskušal je to in óno in napósled dobil rastlino, ki vrže nekoliko tudi na najslabši zemlji. Zató naši poljanci radi sejejo navadno jesenko, srákonogo, srékonogo ali srákono, ki je drugjé le ničvreden njivski plevel.

Čudno se ti zdí, da ne vidiš niti po vaséh niti okolo pojedinih selišč sadnega drevja. Tù in tam stoji kaka višnja, časih celó kaka jablana ali sliva. Kakor drugjé, tudi naši poljanci ne umejo sadjarstva in se radi izgovarjajo, da kraj ne ugaja sadnemu drevju. Koliko je resnice na tem, presodi vsakdo lahko sam. Res da tlà niso kàj dobra, ali po nekaterih krajih bi se že dala toliko izboljšati, da bi prijala temu ali ónemu drevesu. Namesto tistega trnjevega božjega lesá, gaca ali akacije, ki zarasta po nekaterih vaséh vrtove in druge prostore ter dela po nekod skoraj nepristopno goščo, zasadilo naj bi se drugo drevje, ki bi donášalo več koristi.

Čimbolj se pomičeš na jug, tem nižja ti prihaja Rogaška gôra, dočim prej neznatni hribje kàr rastó iz tãl in ti napósled zakrijejo višje ozadje. Takó prideš do prve réčice, tukaj že precěj široke Polskave, katera je domá daleč tam na vzhodnih pôhorskih tleh, kjer se ji nabira voda v mnogih potokih, ki se družijo večinoma šele na polji. Polskava teče v velikem ovinku proti jugovzhodu, namaka samó južni del Ptujkega poljá in se izliva nad Šentvidom v Dravinjo in ž njo v Dravo. Nekaj korakov še, in prekoračivši most nad Dravinjo, stopil si na háloška tlà. Tukaj se oddahneš in nekoliko ohladiš v senci. Svet je popolnoma različen od prejšnjega in ti tudi vzbuja druga čustva. Prejšnja jednoličnost je izginila, in dobrodejna mnogovrstnost topí tvoje misli. S ceste res ne vidiš daleč, ali tem bolj te zanimlje bližnji svet, ki je obsajen tù z vinsko trto, ondu obrasten z lepim gozdom, drugjé s poljskimi sadeži in bujnimi travniki i. t. d. Z gričev te pozdravljajo bele hišice, nekatere prostorne in lepe, druge neznatne in ubožne ter ti kažejo v svoji podobi navadno tudi lastnika svojega. Drugjé pa je postavilo pobožno ljudstvo lepe cerkvice.

Ob Rogatnici, kjer je nadelana lepa okrajna cesta, razprostira se mična dolinica, katera je mestoma precěj široka in obdelana, mestoma pa stisnjena in komaj potoku in cesti dovòlj. Predno zaviješ proti jugozapadu, imaš ob cesti veliko novo šolsko poslopje, ki je veljalo sicer mnogo truda in žuljev, toda vse to poplačajo potomci mnogokrat in mnogokrat in se bodo hvaležnega srca spominjali svojih pradedov, ki so spoznali preimenitno važnost dostojnega poslopja. —

Čudna, res prav čudna za pozni čas, ko že krepkejšim rastlinam peša moč, zdí se ti bujna rast tam-le po travniku! Vse se že pripravlja za zimo, da bi ne trpelo preveč škode, to nežno cvetje pa šele sedaj rogovili in ustavlja potniku korake, češ: Poglej me in sodi potem, ali ni sáma predrznost táko podjetjel! — Toda kaj tebi do tega, jesenski podlêsek; malo se meniš za stare klepetulje, ki ti že od nekđaj ne dadó mirú. Poznali so te baje že Rimljani in ostavili potomcem svojim in drugim nevednežem neslano pravljico, da se ti rodi sin, predno si sam ugledal beli dan. Vidiš, ljubi moj jesenski podlêsek, kam zabrede človek, ki ne preiskuje prirode, temveč kàr takó bega po tèmei! Le takó je mogoče, da se ti dela že od nekđaj velika krivica, in morebiti prav zaradi tega se ti je svet takó pristudil, da razlivaš žolč po svojih obrekovalcih. Zató je naša dolžnost, da jim zavežemo usta in jim pokažemo tebe v pravi luči. Tvoj čas je jesen. Ko je človek spravil drugo košnjo pod streho, jameš riti iz zemlje,

da tukaj na svežem zraku opraviš svoje prvo delo. Sedaj pa se umakneš zvedavim očém globoko pod zémľjo; toda tvoje zimsko spanje je samó navidezno, resnično pa se le nekoliko oddahneš, da si nabereš novih močij, katerih ti je takó potreba. Še pokriva sneg otrplo površje, in še brijejo po njem mrzli vetrovi, ko že tebi napaja srce očetovska slast, zakaj polagoma se ti vzdiguje iznad krila potomec, ki v prvi pomladi dozori v precèj obširno glavico, obkroženo z velikimi zelenimi listi. Ali še toliko ti niso privoščili časti, da bi bili imenovali sina z očetovim imenom! Povsod poznajo spomladi le volovnik, divjo turščico i. t. d., jeseni pa govoré o jesenskem podlêsku, močúnci, očúmu, kucku, ušívci ali moliki, kakor da sta to dve različni rastlini. Toda gorjé njemu, kdor se ti neoprezno bliža v nedolžni nevednosti, zakaj ti mu jo zasoliš, da se te bode spominjal vse svoje življenje ali pa legel globoko pod tebe v večno spanje! Tebe in zaroda tvojega je torej sam strup, in zató nam ne moreš šteti v zlò, da smo razkrili to potniku, zakaj tebi in njemu smo spoznali resnico.

Ti pa res vse vidiš, in bojimo se že, da ti ne bomo mogli povsod in vsakokrat odgovoriti povoljno! Sedaj te že skrbi to kamenje na cesti! Drug človek gré mimo, in še na misel mu ne pride, da bi se zvedavo oziral sedaj na levo sedaj na desno stran ter nadlegoval celó cestarja, kakor bi bil on odgovoren za to, kar ukrenejo možjé tam za zeleno mizo. No, tistega próda, s kakeršnim so nasute ceste po polji, res ni tukaj, toda ni še dolgo temu, odkar je izginil s cestnega površja. Ta rmenkasti apnenec je domá v Hálozah, in niže Žetal ti ga hočemo pokazati ob desnem brégu Rogatnice celó velikansko skalo. Ondu ga lomijo, drobé in vozijo na cesto. Drugjé ne najdeš takega kamena, naj si premeriš Háloze na vse strani. On je najstarejša hribina holmovitega háloškega svetá in je brez dvojbe v podzemeljski zvezi z Dravsko-savskim pogorjem, čegar vzhodni konec mora biti omenjena pečina. Kar se ga ni vzdignilo visoko, zakrile so ga pozneje mlajše plasti, in le takó je mogoče, da je površna zveza z Bočem popolnoma pretrgana. To je trijasni apnenec, trd kamen in izvrstno cestno gradivo.

Čemú neki spravljajo ti ljudje na répišči površno prst na kupce? Čemú delajo te podolžne vrste? Ni li škoda božjega dné, ki bi ga lahko porabili v boljši namen? Dà, resnično, ali vsak kraj ima svoje posebnosti, in zakaj bi bile ravno Háloze brez njih? Takó se tukaj in marsikje drugjé okopava repa, in nasledek temu je, da spravljajo jeseni dostikrat namesto repe le »répico«. Pouči jih, pouči, saj ti bodo verjeli; poslušali te bodo ne samó z ušesi, ampak tudi z usti

in pritrdili tvojemu pouku z resnobnim, malone pevajočim glasom: »Tukaj povsod takó delamo.« Sedaj si pa zvedel; morda te drugič mine radovednost! Res, dobrega srca si in rad bi videl, da se vsaj Slovenci ravnamo po tvojih nazorih. Toda človek se premnogokrat speče in napósled spozná, da ne more mlatiti četvorica pod jednim klobukom.

Glejte si no! Kdo bi bil mislil, da imajo tod po Hálozah tudi »wirthshause«! Toda hude sile menda ne bode; stopiva v hišo. »Žejna sva, žejna; dajte ga nama požirek, toda dobrega, kakeršno vzrase v najboljših letih po vaših goricah.« Domačin ga takoj pritrese, postojí poleg naju in dé kratko: »Vroč dan to; kam ste pa namenjeni?« — »Na gôro pojdeva, na gôro, da si ogledava z nje svet, kolikor se ga vidi.« — »O, lep svet to; jaz sicer še nisem bil ondu, toda drugi pravijo, da mora človek daleč potovati, predno najde kàj jednakega.« — »Čudno, takó blizu, pa vender ne véste, kakó je gôri!« — »Hm, to je popolnoma umevno! V mladostnih letih rojé človeku druge misli po glavi, pozneje ga pa tarejo vsakdanje skrbí, ki ga priklepajo na dom in mu ne dopuščajo brez posebne potrebe zapravljati zatega časa drugjé. Gospôda sevéda, to je kàj drugega! Brez skrbí lahko dobro živí in mêní nič tebi nič se odpravi na pot, kamor se ji ravno zdí. Nekoliko potiplje po zlatem mačku, in hajdi med svet, kjer je kàj lepega in dobrega.« — »To vi takó mislite, ali verjemite mi, da ni vse zlató, kar se sveti. Res, da je takih, ki ne poznajo vsakdanjih skrbij, ki samó letajo od veselja do veselja in v polni meri uživajo ugodnosti pozemeljskega življenja. Ali gospôdska obleka še ne posadí človeka brez vsakega dela za polno mizo. No, sedaj pa z Bogom!« — »Srečen pot!«

Mož stopi za nama na hišni prag in se čudi, da ogledujeva napis na leseni deski, pribiti nad vrati. »Oče, čemú pa to? Ali bi ne bilo bolje za vaše sosede, ko bi jih vabile bele ali črne črke v vašo ‚gostilnico ali krčmo‘?« — »Okoličanje sploh vedó, da se pri mêní dobiva dobra kapljica; kdor je pa morda pozabil, temu pokaže ta-le smrekov vršiček, česa mu je iskati v moji hiši. Napis nima drugega namena, kakor da mi privabi kakega tujca, ki se bojí ‚gostilnice‘. Sicer pa vém, kam merijo vaše besede, in moram tudi priznati, da kuka marsikje kakova kukavica, toda njih glas pojema in kakor vse kaže, nádejati se smemo v tem oziru boljših dnij.« —

Háložanje se bližajo v svojih šegah najbolj hrvaškim Zagorcem. Njih narečje je čistejše od drugih Slovencev; sósebno se razločujejo od njih po izgovarjanji. Háložan je zeló urnega jezika; poskakuje ti

pri vsaki tretji ali četrti besedi z glasom na visoko in potem zopet nazaj; proti stavkovemu koncu pa besede neprijetno zateza. To ne navadno, neprirodno naglašanje provzročuje, da ga težko umeješ in da te skoraj posili smeh, dasi ti je sicer njega slovenščina prav po volji. V govor tudi rad vpleta nekoliko sosedne hrvaščine. Zató ga že od daleč spoznaš na Ptujskem trgu, kamor rad donaša sadje na pródajo.

Háložan rad preklinja; malone v vsak govor, najsi je prijazen, zapleta svoj »Bog te ferdamaj«. Navzlic tem napakam hvali svoj jezik in rad se ti odreže: »Naš jezik teče takó gladko, kakor bi z óbličem rezal.« Toča jih zadene malokdaj, zató se pa radi ponašajo in pravijo: »Toča nima s čim brodnine čez Dravo platiti.« Ker nima njih deželica razven majhnih potokov nobene večje reke, ki bi gnala málinske kamene, meljejo si žito na žrmljah. Háložanje se ženijo večinoma med seboj, le malokdaj drugam.

Njih največje imenje so vinske gorice, katerih pridelek pa je podvržen mnogobrojnim nezgodam. Zaradi tega jih tarejo hude nadloge, kadar spodletí vince, katerega mnogo pridelajo v dobrih letih in katero je tudi dobra kapljica; zlasti Korošcem se je prikupilo. Njih najhujša toča pa so mestni barantáči, prave pijavke, kadar slabe létine silijo prebivalce, da morajo zastavljati vinski pridelek za jedno ali celó za dve leti. In Bogú bodi potoženo, že premnovega lastnika so pregnali z dragega dóma in ga pehnili v uboštvo in nadlogo. Zató pa tudi vidiš toliko lepih in precěj prostornih poslopij, po katerih se muza oholi tujec ali pa pôje kaka izrodica in dobro živí ob žuljih svojega bližnjika. Háložanje so dobrovoljno, pa tudi precěj lahkomiselno ljudstvo, katero je vajeno malo dobrega, pa je tudi z malim zadovoljno in preprosto v obleki. Kadar imajo vino v hramu ali denarja pod palcem, radi se prevzamejo in tudi nekoliko pobahajo; ko je pa vince poteklo in zdrsnila petica izpod palca, tedaj jih hitro mine veselje in brž jim uide srčnost. Živine imajo navadno le malo in zategadelj tudi malo gnojá; nasledke takih nedostatkov pa pozná vsakdo, kdor se ozira po kmetovalstvu. Sadjarstvo bi jim lahko donašalo lepih novcev, toda v prejšnjih časih so, kar se tega tiče, mnogo zamudili, zdajci pa ni môči popraviti vsega. Novodóbné posojilnice so že marsikoga otele velike nesreče in mu ohranile dom in svojino. (Konec prihodnjič.)

S Ptuja na Rogaško gôro.

Spisal M. Cilensšek.

(Konec.)

udi počasi daleč prideš. Prav pred teboj strmí veličastna gôra v sinje nebó in drži svoj nos — Résenik — tebi na-proti. Dolinica se je tukaj nekoliko razširila, zlasti na desni stráni so hribje nekoliko odstopili in naredili kadu-njasto, podolgasto kotlino, ki je tù ravna, ondu zopet potresena s holmci. Zadi stoji kot jugozapadni mejník Rogaška gôra, ob nje vznožji pa je raztresena Žitalska vas s prijazno župljansko cerkvijo na gričku, in ónostran ceste, nekoliko više, sveti se domača podružnica. Tukaj je treba nekoliko ostati; za to imaš tehtnih razlogov. Prvi je pač čmerni želodec, ki te že dolgo opominja, da brez njega računa danes ne bodeš na gôri. Njega zahtevam ustrežeš tem lože, ker imaš še precèj dneva pred seboj. Potem je treba vsekakor poiskati dobrega prijatelja ali starega znanca, zakaj strašno bi se mu zameril, in po pravici bi ti očital, da ga nisi razveselil s svojim posetom. Tak ó ti naglo mine nekoliko ur, in spočít kreneš na desno vkreber. Iz početka je pot lep, in po kolovozu počasi prikimaš do Medgorja, sedla med Résenikom in pravim vrhom Rogaške gôre. Tukaj te povsod srečuje hrast svoje vrste; tod rase cèr, sicer prav podoben drugim hrastom v svoji zunanji opravi, ali iz njega neznatnega cvetja dozorevajo plodovi, ki so pravi velikani, sedeči v plitvi skledici, katere posamezne luske so odstopile od nje in se podaljšale v rtasto konico.

S sedla stopiš kmalu v lep bukov gozd. Tù ti jamejo padati debele kaplje s čela, zakaj svet je strm, pot slab. Toda najhujše te še čaka. Polagoma se zjasní, in skoro stojiš kraj jako nagnjenega travnika, katerega moraš prekoračiti brez vsakega pota. Hoja po takem svetu je zeló težavna in te bolj utruði nego vsaka druga. Zató se rad zlekneš po travi in gledaš pódse, kjer se razgrinja mnogo-vrstno holmovje. Dalje drži slaba steza ob južnem obronku zmirom po gozdu do zapadnega roba in te v nekoliko trenutkih privêde do vrha. Sedaj si dosegel svoj namen, vender pa nisi vesel. Kakó neki! Že ko si pobiral stopinje po obronku, zapazil si strahoma, da se prikazujejo na nebu sivi oblaki. Predno si na vrhu, zaprt ti je pogled v daljo, takó da razločuješ samó bližnjo okolico. Tù storiš, kolikor se ravno dá, potem pa greš z vrha, upajoč, da ti bode jutri usoda mi-

lejša. Pod vrhom na južni strani je sicer gôrska koča, namenjena potnikom, ali noči so sedaj prehladne, slama na deskah morda že jako stara, in tudi stekla v oknih niso vsa cela. Mimo tega, kdo ti je porok, da ne dobimo ponoči kaj mokrega? To je vzrokov dovolj, da pospešiš korake nizdolu, predno te zagrne temà.

Mnogo danes res nisi videl, vendar te je minila prejšnja tožnost, saj so se razgrinjale Háloze takó lepó pod teboj. Dobro si opazil, kakó jih loči Rogatnica v gorenje ali zapadne in spodnje ali vzhodne. Videl si tudi, da izvira hribovje prvih iz Rogaške gôre, v spodnje pa se razveja mejno pogorje. Zapadna meja jim je Stoperški potok, na jugu pa od znanega nam mejnika deželna meja, ki se napósled zavije proti severu in se končá ob Dravi. Sicer pa prva ni natanko določena kakor tudi ne severna polovica na zapadu. Nekateri namreč trdijo, da je treba prištevati nizki hrbet med Polskavo in Dravinjo že Hálozam, drugi pa tega ne odobravajo, češ, da se háloška tlà pričenjajo šele z desnim bregom dravinjskim. Kdor se ozira na kakovost zemeljskega površja, strinja se s prvimi, zakaj omenjeni hrbet se prišteva tretjaški tvorbi kakor Háloze sploh; izjema je samó že omenjena skala niže Žetal.

Kar se tiče hribin, bodi povedano samó to-le: Po spodnjih Hálozah prvakujeta opoka in lápor; po nekod, zlasti na zapadu, vidiš tudi nekaj sockinih skladov in peščenjaka; na skrajnem vzhodu, najbolj potisnjenem na sever, pa pokriva površje litavski¹⁾ apnenec. V gorenjih Hálozah je ob Dravinji s peskom izpremešan pas láporja, ki seza do Rogatnice. Ob nji drži na jug približno do Kozmincev in od tod naravnost preko Stoperc do Studenic. Ta pas je ozek, in njega južna polovica večinoma lápor. V sredi, obkoljen po imenovanem pasu, razprostira se trdi peščenjak, ki je mestoma naložen v velikanskih ploščah in prav dober kamen. Lomijo ga na mnogih krajih in uporabljajo za plošče, stopnice i. t. d. Južna láporjeva polovica se naslanja na temne sockine sklade, kateri se prostirajo po vsem površji od Strmca mimo Črmožiš do znane nam skale ob Rogatnici. Južno-zapadni kos zopet pokrivajo peščenjaki, na katerih se vzdiguje močno s peskom izpremešani litavski apnenec, tvarjajoč strme obronke Rogatčeve. Takó se tudi imenuje naša gôra po rogu, kateremu je kolikor toliko podobna, ako si jo pogledal s primernege torišča na jugu.

Drugega dné te zarja že ne najde v postelji, zakaj odkorakal si še nekoliko v temi navzgor, da ne prideš prepozno. Tvoja bojazen je bila odveč; kakor vse kaže, prišel si še prehitro. Ozračje se je

¹⁾ Leithagebirge, kjer je omenjena hribina najlepše razvita.

sicer nekoliko izpremenilo, toda posebnega razgleda tudi danes ne bode. Ker se ti ni bati slabega vremena in ker imaš ves dan pred seboj, lahko nekoliko počakaš. Glej, tû na vrhu na malem prostoru je nekaj trate! Ako si prijatelj Kneippovim nazorom, zbôsi se in pojdi na »pašo«, da si ohladiš nogé. Prav dobro ti bode déla hladna rosa in ti okrepila stopala. Da nisi pozabil želodca, to ti radi verjamemo.

Ves južni svet je zavit v gósto meglo, podobno razburkanemu morskemu valovju, ki se tû podolgoma valí, ondu pa pluska ob visoko bregovje. Dozdeva se ti, da ti zvené na ušesa čudni glasovi, in kmaj da umeješ, kakó vender živé ljudje tam v dolini. Ta prizor je res krasen; toda še lepšega nareja vedno izpreminjevanje meglene struge, iz katere gledajo le posamezni višji vrhovi ali le pojedina drevesa. Sedaj ti izgine izpred očij cerkveni stolp in se pogrezne za nekoliko časa v gósto valovje, sedaj se ti prikaže iz njega bela hišica na samotnem gričku, da se ti v nekolikih trenutkih zopet skrije pod to zračno vodovje. Ves dan bi ti ne bil preveč, takó krasno se ti zdí to valovanje. Saj je pa tudi že dolgo, da nisi učakal jednakega dné, morda celó še nikoli! Zató poslušaj to-le resnično dogodbico. Bilo je pred kakimi desetimi leti, ko nas je stopala deseterica počasi proti vrhu visoke gôre blizu avstrijske meje, raz katero je lep razgled po nižavah. Rep je vlačil mlad živinozdravnik, ki se ni mogel ponašati, da je že prehodil mnogo planinskega svetá. Zató je, kakor že povedano, repáril za nami, in slaba se mu je godila. Toda trdna volja vse premaga, in napósled je vender pritolkel po vseh štirih na vrh. »Oj, oj, kakó velikansko mórje to!« Toliko da je to izpregovoril, cepnil je onemogel na tlá, da si nabere novih močij. Šaljivec pa, ki je znal o pravem času zasukniti svoj jezik, tudi sedaj ni strpel, da ne bi odgovoril z dobrovoljnim nasmehom: »Sevéda, sévéda, takó počasi, pa vender že stojimo na obalah Severnega ledenega mórja; le zavij se, da ti mrzla sapa z ónih-le lednikov ne sprotni in ne skrotoviči onemoglih udov.« — »Kaj praviš, ob Severnem ledenem morji da stojimo?« — »Nikar se ne boj — to je le megla.« Rdečica je oblila mladega možá, in ves dan je bil gorák našemu šaljivcu.

V razne misli vtopljen skoraj ne zapaziš človeka, ki stojí zdajci na vrhu poleg tebe. Bržkone te je videl, ko si stopal mimo hiše njega očeta, in pripravljen je, takó ali takó biti tebi v korist. Tega sicer ne véš, ali predno prideš do vznožja, jasno ti bode vse. »Danes ste slabo zadeli; posebnega razgleda ne bode; niti ónih belih gorá ni poznati, ki so menda leto in dan pokrite s snegom.« Rekši pokaže preko Boča naravnost na zapad, kjer strmé Solčavske planine v sinje nebó.

»Dà, dà, bele so res óne goré, toda to ni sneg, ampak sivkasto kamenje in pečevje, ki se lesketá takó krasno, kadar posije solnce nánje. No, brez snegá pa vender niso Solčavske planine nikdar, toda poleti ga je najti samó po globokih prepadih in brezdnih ter po osojah, katere narejajo velikanske skalnate stene. Ondu sneg nikdar ne skopní popolnoma, in to je velikega pomena, če pomislimo, da je tam zibel Savinje, ki nima nobenega pravega izvirka. Posamezne kapljice, katere je rodila gorkota, vznikavajo v rahla tlà in prišedši do trdega dnà, lezejo nizdolu in prižuboré ob vznožji velikanske groblje na dan. Taka je zibel Savinji.«

Jasnega dné je z gôre veličasten pogled. Kàr je slovenskega Štajerja, malone ves se razgrinja pod teboj v raznih barvah in podobah. Ti pa se čudiš lepoti drage svoje domovine in šteješ po stari navadi najprej svoje »visoke znance«, kateri kipé takó mogočno v zrak. Vse posameznosti, kàr si jih doživel ondu, stojé hkratu pred tabo in te spominjajo veselih hipov, ki si jih kdàj užival po ónih višavah. Ozreš se na desno, ozreš se na levo; povsod znan svet! Najmočneje vender vplivajo náte Solčavske planine; ondu je pravi planinski svet, ondu je domá pristna prirodna lepota. Ostalo si je kolikor toliko podobno, dasi ne moreš zanikavati, da vidi bistro okó povsod dosti izpremembe. Pogled ti pa seza preko najožjega domačega ozemlja tudi v sosedne dežele, ki se oklepajo zelenega Štajerja, in zató lahko trdiš, da ni z razmerno takó nizke gôre — Rogatec šteje samó 883 *m* — nikjer lepše in boljše paše radovednim očém.

Ravnega prostora na vrhu je zeló malo, vender pripoveduje národna pravljica, da je stala ondu svoje dni cerkev Sv. Donata. Strela je neki treščila vánjo, in sedaj je zidovje razrušeno, zvonovi so se pa baje skotali po južnih obronkih do mesta, kjer res stojí cerkev na čast imenovanemu svetniku. Kdor si je ogledal mesto, ne more dvojiti niti jeden hip, da je vse to res zgolj pravljica; nemogoče pa ni, da je stala ondu kdàj kapelica, toda zgodovinski viri ne omenjajo niti tega niti ónega. Kaj pa vender pomeni tisti kos okroglega zidovja? To je ostanek, in sicer zgodovinski ostanek iz ónih tožnih časov, ko so vihrali Turki po naših deželah. Kakor marsikjé drugjé, postavljeni so bili tudi na Rogaški gôri stražniki, kateri so takoj z ognjem naznanjali pretečo nevarnost. Prebivali so v ubožni hišici in v nje razvalinah ostavili viden spomeník na dôbo turškega nasilstva.

Precèj dolgi rob je jako oster; sósebno proti severu odpadajo stene mestoma navpično, in po nekod so celó globoki podmoli. Gôra je malone vsa zarastena, in sicer največ z bukovjem, na vrhu pa je

dosti raznega grmovja in črnega gabra, čegar plodovi so nekako podobni hmeljevim. O gorski kočici tik vrha smo že govorili; omenimo samó še, da je trdno zidana in takó postavljena, da je ne dosežajo mrzli severni vetrovi.

Jeden pogled še križem svetá, in že se pomikaš nizdolu. Pot drží iz prva po zapadnem robu, toda dolg ni in se kmalu spustí na severno stran. Lep je in širok ter nadelan v zmirom večjih ovinkih do ožjega vznožja. Tukaj in tudi drugjé po gôri rase planinska srobotina, prav zala rastlina srobotovega rodú. Sósebno ti ugajajo lepi vijolični cvetovi, ki so raztreseni po vzpenjajočem se stebalu in rodé mnogo repatih plodov. Kakor sroboti je ostra tudi srobotina, in zató ji hôdi s pota.

Predno prideš do polovice zverženega pota, ustavi te znanec z vrha in ti pokaže dolgo, jako strmo senožet. Ravno stojiš ob nje gorenjem robu in ne uganeš takoj, čemú te je spravil s pota. Zdajci ti namigne, da sédi na preprosto pripravo na tleh, on pa ti bode voznik. To je nekakšna velikanska metla, narejena od močne veje, debelo naložena s praprotjo in dobro zvezana ter prešita. Nezaupno pogleduješ sedaj metlo, sedaj strmo senožet, kateri se pozná na travi, da se ne godé čudeži; sedaj zopet se obrneš do voznika. Ko sta se pogodila zaradi cene, izročiš se svoji usodi, in voznik požene. Neverjetno naglo se spuščaš niže in niže; voznik se ustavlja kolikor mogoče, toda ves njegov trud je malone brezuspešen. Popolnoma si se že umiril, ko si spoznal, da ti ne pretí nobena nevarnost. Ali, o joj! Zdajci spodrsne ubogemu vozniku, in kakor je dolg, zlekne se po rosni travi. Toda kàj takega se mu menda večkrat pripetí, zakaj če se tudi ni mogel pobrati, vender ni izpustil vozá, kateri se je že nagibal. Sreča, da ti je za hrbtom najstrmejši kos, sicer bi se valjal in prekopicaval po mokri travi, da bi se smilil samemu sebi. Voznik si opomore, skoči na nóge, in skoro sta ob vznožji. Vožnja je trajala samó nekaj hipov. Siromak se ti smili, ker je moker kakor miš; da ga potolažiš, sežeš nekoliko globočje v žep in se obrneš na desno ter nadaljuješ svoj pot. Mimo Črmožiš, gorske vasíce pod Rogatcem, stopaš poleg Stoperškega potoka v Dravinjsko dolinico, prekoračiš ozki hrbet in skoro stojiš na ravnem polji. Tù si zopet na prašni cesti; pridno stopaš proti mestu, iz katerega si šel včeraj, in napósled izgineš v njega zidovji.

